

« ἡ ἡμέρα τοῦ πόνου καὶ τῆς μετανοίας· ἀλλ' ὁ πόνος
 « θέλ' εἶσθαι ὀλιγοχρόνιος, καὶ διὰ μίαν ἡμέραν πόνου,
 « θέλω ἀπολαύσειν πολλῶν ἐτῶν ἐλευθερίαν καὶ ἡδονήν.
 « Συνωδευμένος μὲ ὀλίγους τινὰς ὑποκειμένους τῆς ἐξου-
 « σίας μου, διορθῶν τῆς τύχης τὰ σφάλματα, κ' ἔχω
 « τὴν εὐχαρίστησιν νὰ βλέπω χλωμούς καὶ τρέμοντας
 « ἔμπροσθέν μου τοὺς τυράννους τούτους, οἱ ὅποιοι μὲ
 « ὑβριστικὴν ἀλαζονείαν μὲ κρίνουν ὑποδεέστερον καὶ
 « ἀπ' αὐτὰ τὰ τρεφόμενα εἰς τὰς αὐλὰς τῶν κτήνη. »
 Παραστένεται τότε εἰς τὸν νοῦν τοῦ κακούργου καὶ ἡ
 Θρησκεία, τὴν ὁποίαν κακομεταχειρίζεται, καθὼς καὶ ὅλα
 τὰ ἄλλα, καὶ δείχνουσα εἰς αὐτὸν εὐκόλον τὴν μετάνοιαν,
 καὶ βεβαίαν σχεδὸν τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου μακαριότη-
 τος, σμικρύνει κατὰ πολλὰ τὴν φρίκην τῆς τελευταίας
 τραγωδίας.

Ἀλλ' ὅστις συλλογίζεται, ὅτι κινδυνεύει νὰ περᾶσῃ
 πολὺ μέρος, ἢ καὶ ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του, εἰς
 τὴν δουλείαν καὶ εἰς τὸν πόνον, ἔμπροσθεν τῶν ἰδίων
 συμπολιτῶν, μὲ τοὺς ὁποίους ἐξῆ ἐλεύθερος, καὶ νὰ γενῆ
 δούλος αὐτῶν ἐκείνων τῶν νόμων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπρο-
 στατεύετο πρότερον, παραβάλλει ὅλα ταῦτα τὰ κακὰ μὲ
 τὸ ἀθέβαιον τῆς ἐκβάσεως τῶν ἀδικημάτων, καὶ μὲ τὴν
 ὀλιγότητα τοῦ κειροῦ τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς ὠφελείας·
 καὶ ἐντυπώνεται βαθύτερον εἰς τὴν ψυχὴν του τὸ παρά-
 δεῖγμα τῶν κολαζομένων ἐπὶ ζωῆς διὰ τὰς ἀφροσύνας
 των, παρὰ τὸ θέαμα τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, ἡ ὁποία
 τὸν σκληρύνει ἀντὶ νὰ τὸν διορθώσῃ.

Εἶναι πρὸς τούτοις βλαβερὰ ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου,

διότι δίδει παράδειγμα σκληρότητος καὶ ἀπηνείας εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν τὰ πάθη, ἢ τοῦ πολέμου ἢ ἀνάγκη, ἐδίδαξαν τὴν γύσιν τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, δὲν ἔπρεπε καὶ οἱ νόμοι (τῶν ὑποίων σκοπὸς εἶναι νὰ κυβερνώσι τὴν διαγωγὴν τῶν ἀνθρώπων) νὰ πολυπλασιάζωσι τοιαῦτα θηριώδη παραδείγματα, καὶ παρ' αὐτοὺς τοὺς φόνους ὀλεθριώτερα, καθόσον ὁ νομικὸς θάνατος γίνεται μὲ παρασκευὴν καὶ διατυπώσεις νομικάς. Ἐπειδὴ οἱ νόμοι εἶναι δῆλωσις τῆς κοινῆς θελήσεως, ἐπειδὴ ἀποστρέφονται καὶ κολάζουσι τὸν φόνον, ἄτοπον μὲ φαίνεται νὰ φονεύωσιν αὐτοὶ δημοσίως, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς κατὰ μέρος πολίτας ἀπὸ τὸν φόνον. Νόμοι ἀληθεῖς καὶ ὠφέλιμοι εἶναι μόνοι ἐκεῖνοι, ὅσοι γεννῶνται ἀπὸ τὰς συνθήκας, τὰς ὁποίας καθεὶς ἤθελε καὶ προβάλλειν εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ φυλάξειν αὐτός, ἂν δὲν ἐχώριζε τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἀπὸ τὸ κοινὸν συμφέρον. Ὅστις θέλει νὰ μάθῃ τί φρονοῦν οἱ ἄνθρωποι περὶ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, ἄς θεωρήσῃ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ καταφρόνησιν, μὲ τὰς ὁποίας βλέπουν τὸν δῆμιον, ὅστις μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ εἶναι ἀθῶος ὑπερέτης τῆς κοινῆς θελήσεως ἔπρεπε, νὰ νομίζεται καλὸς πολίτης, ὡς συνεργὸς τοῦ κοινοῦ καλοῦ, ὡς ὄργανον ἀναγκαῖον τῆς ἐσωτερικῆς κοινῆς ἀσφαλείας τοῦ ἔθνους, καθὼς ὁ στρατιώτης εἶναι τῆς ἐξωτερικῆς. ¹ Ἔτι λοιπὸν

1. « Τοῦτο δὲν ἀποδείχνει ἄδικον τὴν θανατικὴν ποινὴν. Εἶπα πῶς ἡ κοινὴ θελήσις συγκατένευσεν εἰς αὐτὴν, καὶ πῶς οἱ νόμοι φυσικῶς ὥρισαν τὸν θάνατον τοῦ φονέως. Ἡ φρικώδης ἀπὸ τὸν δῆμιον ἀπαστροφὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν συμπάθειαν, τὴν ὁποίαν φυσικῶς πᾶς ἔχει »

εἶναι τὸ αἷτιον ταύτης τῆς ἀντιφάσεως; ἰκαί διὰ τί δὲν ἐδυνήθη ὁ ὀρθὸς λόγος νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν τὸ αἶσθημα τοῦτο; Διότι εἰς τῆς ψυχῆς τὸ ἐνδὸ-

ἔχει πρὸς τοὺς ἔμμοίους του, καὶ ἤτις ἤθελ' εἶσθαι ἡ αὐτὴ, ἀν τοὺς εὔλεπεν εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν, ὅπου ἡ ἀπελπισία γίνεται εἰς αὐτοὺς ἀρχὴ νέων κακῶν, ἔχει τελευτὴ τῶν παλαιῶν. Ἄντι τοῦ ξίφους δὲς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δήμιου δεσμὰ καὶ μαστίγας, καὶ τὸν ὑπερέταν τῆς ἀπελπισίας τοῦ πταίστου, καὶ θέλει αἰσθάνθῃ τὴν αὐτὴν ἀπεστροφὴν δι' αὐτόν· ἡ ποινὴ ἔμμοις τῆς ἀπορίας γίνεται ὑπευργός, δὲν θέλει εἶσθαι ἀδικος διὰ τοῦτο. Τὸ πρὸς τὸν δήμιον μῖσος εἶναι λοιπὸν ἔχει ἀντίρροχαις καὶ ἀπεδεκιμασία, ἀλλ' ἀπλῆ κίνησις φυσικὴ, τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται καθεὶς, ἔταν βλέπῃ πάσχοντα τὸν ἑμοῖόν του, καὶ ἐκ τῆς ἀπορίας τί ποτε δὲν συμπεραίνεται κατὰ τὸ νόμου. Ἡ σκληρὰ καὶ ἐπίπονος δουλεία εἶναι ἄρα προτιμότερα τῆς θανατικῆς ποινῆς διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι τὸ ἐξ αὐτῆς παράδειγμα εἶναι δραστηκότερον. Ἡρέπει ἔμμοις νὰ σημειώσωμεν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ δουλεία δὲν εἶναι ποινὴ φερέρα, πλὴν εἰς ἐκείνους τοὺς τύπους, ὅπου ὁ λαὸς ζῆ μὲ ἀνεσιν, καὶ ἀπόλαυσιν τῶν ἀναγκαίων. Διότι ἐν ἡ κατάστασις τῶν ἀθώων ὑποτεθῆ τόσον σχεδὸν ταλαιπώρις, ὅσον καὶ τῶν ἐνόχων, τὰ βάζοντα τούτων δὲν θέλουσιν πλέον λυγίζεσθαι πειναί, οὐδὲ θέλουσιν φερίσειν ἀνθρώπους δυστυχεῖς καὶ ἀθλίους, σχεδὸν τόσον ἀξίους συμπαθείας, ὅσον εἶναι καὶ αὐτοὶ. αἱ κατὰ δίκην. Σ η μ. τοῦ ΠΙΠΗΚΟΥ.

« Καταφρόνησις δικαία κατὰ τοῦ δήμιου, τὴν ὁποῖαν δὲν εἶναι ἔστις δὲν αἰσθάνεται, καταφρόνησις κοινὴ εἰς ὅλα τὰ ἴθνη καὶ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας. — Ἀπεστροφὴ ἀκατανόητος τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν φονικῶν κρίσεων, ἐπαγγέλματος ἀναγκαίου, καὶ ἔμμοις μισουμένου ἀπὸ τὰς εὐαισθητοὺς ψυχὰς. — Ἰδοὺ ἀντιφάσις ἀνεξήγητοι. — Εἰς πολιτείας τινὰς ὁ νομοθέτης χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς τὸν ἐνόχον, ἔστις ἀναδεχθῆ νὰ γενῆ δήμιος τῶν συναιτίων του· μέσον ἀσφαλέστατον νὰ φρονεθῶσιν εἰ ὀλιγώτερον κακοῦργαι, καὶ νὰ πωθῆ ὁ κακουργότατος. » Σ η μ. ἀ ν ἐ κ - δ ο τ. τοῦ ΠΙΠΗΚΟΥ.

« Βελδύγει ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα τὸν ἀνθρώπον ἔστις τὸν διορίζῃ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δήμιου; καὶ εἶναι ἀκατανόητον, ἔτι εὐρίσκονται

τατον μέρος, ὅπου φυλάσσονται οἱ πρωτότυποι τῆς φύσεως νόμοι, εὐρήκασιν οἱ ἄνθρωποι τυπωμένον τοῦτο, ὅτι ἡ ζωὴ των δὲν ὑπόκειται εἰς κἀνενὸς ἄλλου ἐξουσίαν, πλὴν τῆς ἀνάγκης, ἣτις κυβερνᾷ τὸν κόσμον ὅλον μὲ σιδηροῦν σκῆπτρον.

Ἰ Τί πρέπει νὰ συλλογισθῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅποτε βλέπουν τοὺς σοφοὺς ἄρχοντας καὶ σεμνοὺς ὑπηρέτας τῆς δικαιοσύνης προστάσσοντας ἀσπλάγχυνος νὰ σύρεται μὲ βραδείαν παρασκευὴν εἰς τὸν θάνατον ὁ κακοῦργος, ὅποτε βλέπουν τοὺς δικαστὰς ἀπολαύοντας μὲ ἀπονίαν, καὶ ἴσως μὲ κρυφὴν εὐαρέστησιν τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐξουσίας, τὰ ἀγαθὰ τῆς παρούσης ζωῆς, ἐνῶ ὁ δυστυχὴς ἔνοχος ὑποφέρει τοὺς σπασμοὺς καὶ τὴν ἀγωνίαν, προσμένων τὴν πληγὴν τοῦ θανάτου; « Οὔτοι οἱ νόμοι (θέλουν εἰπεῖν) εἶναι προσχῆματα καὶ καλύμματα τῆς τυραννίας, καὶ οἱ σκληροὶ καὶ μελετημένοι τύποι τῶν δικαστηρίων εἶναι διάλεκτος κατὰ συνθήκην, διὰ νὰ μᾶς δυσιάζωσιν, ἀσφαλέστερον, ὡς σφάγια ἀφιερωμένα εἰς τὸ ἀχόρταστον εἶδωλον τῆς τυραννίας. Ὁ φόνος, ἀπαγορευόμενος ἀπὸ τοὺς νόμους ὡς βαρύτετον ἀδίκημα, ἐνεργεῖται ἀπ' αὐτοὺς τοὺς νόμους μὲ ἀτάραχον ἀναλ-

ἄνθρωποι, ἀρκετὰ καταφρονεῦντες ἑαυτοὺς, ἵσπετι νὰ ἀναδέχωνται τοιοῦτον ἐπάγγελμα, τὸ ὁκοῖον καὶ ἡ κακίστη ἀνατροφή διστάζω, ἀντὶναι ἱκανὴ νὰ διδάξῃ. Εἶναι λοιπὸν καὶ τοῦτο ἐν ἀπὸ τὰ ἄτοπα τῆς θανατικῆς ποινῆς· παρικτὸς ἀν ἀνανεωθῆ ἢ συνήθεια νὰ ρίπτωνται εἰς τὰ θηρία οἱ ἔνοχοι, ὡς ἔκαμνον οἱ Ρωμαῖοι· τοῦτο καὶ ἀν καὶ ὑπερβολῆ ἀπάνθρωπον, ἐναντιοῦται ὀλιγότερον τὴν ἀνθρωπότητα. » Σ η μὴ ἀγέκδοι. τοῦ ΜΟΝΤΕΣΚΙΕ.

« γησίαν. Ἄς μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα τοῦτο. Μᾶς
 « ἐπερὶγραφαν τὸν βίαιον θάνατον ὡς δράμα φρικῶδες,
 « καὶ ὅμως αὐτὸς εἶναι μιᾶς στιγμῆς ἔργον. Πόσον βρα-
 « χύτερος θέλ' εἶσθαι εἰς τὸν ἀπροσδοκῆτως φονευόμενον
 « παρ' ἡμῶν, ἐπειδὴ δὲν αἰσθάνεται σχεδὸν τί ποτε ἀπὸ
 « τὰ προηγούμενα τοῦ θανάτου λυπηρά! » Τοιοῦτοι εἶναι
 οἱ ὀλέθριοι παραλογισμοί, τοὺς ὁποίους κάμνουν (τοῦλάχιστον ἀμυδρῶς) ὅσοι κλίνουν εἰς τὰς κακίας, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁποίων, καθὼς εἶπα, ἡ κατ'ἐχρησις τῆς Θρησκείας ἰσχύει πλέον παρὰ τὴν Θρησκείαν αὐτήν.

Ἄν ἴσως τις προβάλῃ τὸ παράδειγμα πολλοτάτων Ἰθονῶν, τὰ ὁποῖα εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς αἰῶνας ἐκόλαζαν μὲ ποινὴν θανάτου τινὰ ἀδικήματα, εἰς αὐτὸν ἀποκρίνομαι, ὅτι τοιαῦτα παραδείγματα δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἰσχὺν ἐναντίον τῆς αἰωνίου καὶ ἀπαραγράπτου ἀληθείας, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι πέλαγος ἀχανὲς σφαλμάτων, ἐπάνω τῶν ὁποίων ἐπιπλέουν, μακρὰν ἢ μὲ ἀπὸ τὴν ἄλλην, ὀλίγαι τινὲς ἀλήθειαι ἀμυδραί. Κοινὸν σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ Ἰθνη ἦτο παλαιὰ καὶ νῦν οὐσιαζοῦσιν ἀνθρώπους εἰς τοὺς θεοὺς· καὶ ὅμως ἔτις ἤθελε τολμήσειν νὰ δικαιώσῃ τοιοῦτον ἀπάνθρωπον ἔθνος; Ἄν εἰς ὀλίγα μόνον Ἰθνη καὶ εἰς ὀλίγον μόνον καιρὸν ἔλειψεν ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, τοῦτο εἶναι πλέον σύμφωνον παρὰ ἐναντίον εἰς ὅσα εἶπα· διότι τῶν μεγάλων ἀληθειῶν ἡ διαμονὴ εἶναι ὡς ὀλιγοχρόνιος ἀστραπή, συγκρινομένη μὲ τὴν μακρὰν καὶ ζοφερὰν νύκτα, ἣτις σκοτίζει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἔφθασεν ἀκόμη ὁ εὐτυχὴς ἐκεῖνος καιρὸς, ὅποτε ἡ ἀλήθεια (καθὼς ἦτον ἕως τῶρα

τὸ ψεῦδος) θέλ' εἶσθαι κοινὴ εἰς τοὺς πλείοτους ἀνθρώπους· καὶ ἀπὸ τὸν γενικὸν τοῦτον νόμον δὲν ἐξαιροῦνται πλὴν αἱ μόναι ἀλήθειαι, τὰς ὁποίας ἡ ἄπειρος τοῦ θεοῦ σοφία ἐχώρισεν ἀπὸ τὰς ἄλλας διὰ μέσου τῆς ἀποκκλύψεως¹.

1. « Μεταξὺ πολλῶν αἰτιῶν διὰ τὰς ὁποίας ὁ συγγραφεὺς κατηγορεῖ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ἐλησμόνησα καὶ ταύτην, ἱκανὴν να κινήσῃ τῶν δικαίων ἀνδρῶν τὰς ψυχάς. Οἱ πλέον ἀδέκαστοι κριταί, καταδικάζοντες εἰς θάνατον, ἐπιβαλλόμενοι ἀπὸ νόμον σαφέστατον, καὶ μετὰ τριαύτας ἀποδείξεις, ἐπιβαλεῖ δειχνοὺν ἀδύνακτον τὴν ἀθωότητα τοῦ καταδικαζομένου, δὲν εἶναι ὅμως πάντοτ' ἀναμάρτηται ἐνδέχεται να συγχύσωσι κἀμμίαν φεράν τὸν ἀθῶον μὲ τὸν ἐνοχον, καὶ ὡς τοιοῦτον να τὸν κολάσωσι. Ἐὰν μετὰ τὴν κολάσιν φανερωθῇ ἡ ἀθωότης του ἰ πόσον ἀπαρηγόρητος θέλ' εἶσθαι ἡ λύπη των, ὅτι ἐπραξαν ἀδικίαν ἀνίατον; Μὴ ληρομονήσωμεν τὴν καταδίκην τοῦ Κάλια, [ἴδε Πίννακτα συγγραμμάτων Βολταίρου, λέξ. Calas]. Ἀσφαλέστερον λοιπὸν μέσον να μὴ παραχθῇ τριαύτη ἀνίατος ἀδικία ἄλλο δὲν μένει παρὰ ἡ κατάργησις τῆς θανατικῆς ποινῆς. Οἱ καταδικάζοντες τὸν ἀθῶον εἰς ἄλλην τινὰ ποινὴν παρὰ τὸν θάνατον κριταί ἔχουσι κἀν κέρδος τοῦτο, ὅτι ἐμποροῦν ἐπειτα ὅχι μόνον να δειξῶσι τὴν ἀθωότητά του, ἀλλὰ καὶ να παύσωσι τὰς δυστυχίας του, ἀποδίδοντες εἰς αὐτὸν τὴν ὑποίαν ἀδικίως τὸν ἐστέρησαν ἐλευθερίαν· διαρρήχοντες τὰς ἀλύσεις του, καταφιλοῦντες καὶ ἐξαλείφοντες μὲ δάκρυα τοὺς τύπους τῶν ἀλύσεων, θέλουσι παραγορηθῆν ὅτι ἀδικίως τὸν κατήσχυναν. — Ἀκολουθεῖ ἐκ ταύτου, ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ εἶναι ἀνομος, ἐπειδὴ στερεῦει τὸν ἀδικίως καταδικασμένον ἀθῶον πᾶσαν ἐλπίδα να ἀναλάθῃ τὴν προτέραν του κατάστασιν, καὶ τοὺς ἀδικίως καταδικάσαντας πᾶν μέσον να θεραπεύσωσι τὸ τὸσον φρικτὸν σφάλμα. — Ἄς σημειωθῇ ἀκόμη καὶ τοῦτο. Ἀπὸ τὰ κολαζόμενα μὲ θάνατον ἀδικήματα, εἰς τὴν λειποταξίαν μάλιστα φαίνεται ὁ θάνατος ἀνάρμοστος, ἐπειδὴ σκοπὸς τῆς ποινῆς εἶναι να ἐμπνεύσῃ τὴν καταφρόνησιν τοῦ θανάτου. Ἴσως εἴπῃ τις, ὅτι τὸ εἶδος τοῦ θανάτου διαφέρει, καὶ ὅταν ᾖναι ἀτιμὸν, ἐμπορεῖ να φερίσῃ στρα- »

Δὲν ἀρκεῖ ἡ φωνὴ τοῦ φιλοσόφου νὰ παύσῃ τὰς θορυβώδεις κραυγὰς τῶν ὀδηγουμένων ἀπὸ τὴν τυφλὴν συνήθειαν· ἀλλ' οἱ διεσπκρμένοι εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ὀλίγοι σοφοὶ θέλουν ἀπὸ βάθους ψυχῆς ἀντιχῆσειν εἰς ἧσα λέγω. Ἄς ἐξεύρῃ ὁ Ἰίγερων, ἂν ἡ ἀλήθεια (νικήσασα ὅσα ἐμπόδια τὴν μακρύνουν ἀπ' αὐτὸν καὶ μὴ θέλοντα) φθάσῃ ποτὲ πρὸς τὸν θρόνον του, ὅτι φθάνει συνωδευμένη μὲ τὰς μυστικὰς ὁλῶν τῶν ἀνθρώπων εὐχὰς. Ἄς ἐξεύρῃ, ὅτι δεχόμενος τὴν ἀλήθειαν, ἐξαλείφει τὴν φήμην πολλῶν φιλοπολέμων καὶ αἰμοθύρων βασιλείων, καὶ ὅτι ἡ ἐπερχομένη γενεὰ θέλει τάξιιν δικαίως τὰ εἰρηνικὰ του τρόπαια ἀνώτερον καὶ ἀπ' αὐτὰ τῶν Τίτων, τῶν Λυτωγίων καὶ τῶν Τραϊανῶν τὰ τρόπαια.

Ὡ πύσον ἤθελαν εἶσθαι εὐτυχεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἂν ἐλάμ-

τιώτας ἀνδρείους, οἱ ὅποιοι ἤθελαν τρέξειν προθύμως εἰς ἐνδοξόν θάνατον. Ἀλλ' ἐδῶ δὲν εἶναι σχεδὸν οὐδεμίαν διαφορά, ἐπειδὴ ἡ ἐπιτίμωμένη εἰς τὸν λειποτάκτην ποινὴ τοῦ θανάτου, εἰς τὰς πλείους σχεδὸν περιστάσεις, δὲν εἶναι ἄτιμος. Καὶ διὰ ταῦτα τὴν ἀντίρρσιν τοῦ στρατιωτικῦ φρονήματος πρὸς τὸν νόμον, παραβῆνεται πολλάκις ὁ νόμος. Ὁ στρατιώτης, παρακινούμενος ἀπὸ τοῦ συμπρατιώτου νὰ λειποτακτήσῃ, λειποτακτᾷ μ' αὐτοῦ, ὅχι δι' ἄλλο, πλὴν διὰ φόβον μὴ τὸν καταφρονήσῃσιν ὡς ἀνάνδρως φερούμενον τὸν θάνατον. » Σ η μ. ἀνέκδοτ. τοῦ Μουκίλετ.

« Ἡ θανατικὴ ποινὴ δὲν καταμερίζεται εἰς βαθμοὺς· εἶναι παῦσις τῆς ζωῆς καὶ εἰς τὸ διακακτῶ ἴσων μειράκιον καὶ εἰς τὸν ἐξηκονταετῆ ἄνδρα. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι πράγμα ἀδιάφορον. — Δὲν ἐξεύρει τὴν κάμνει ἕστις καταδικάζει ἄνθρωπον εἰς θάνατον· οὐδὲ συλλογίζεται, ὅτι ὁ καταδικαζόμενος εἶναι ὁ μόνος ἐπὶ ζωῆν ἀπὸ εἴκοσι τῆς αὐτῆς ἡλικίας ἄνδρα. Ὁ ἐγκληματικὸς νομοθέτης δὲν γνωρίζει πῶσον ἀξίζει εἶναι τριακονταετῆς ἄνθρωπος. » Σ η μ. ἀνέκδοτ. τοῦ Μουκίλετ.

ἔαγαν τοὺς νόμους πρώτην φοράν σήμερον, ὅποτε κἀθι-
 νται εἰς τῆς Ἰουρώπης τοὺς θρόνους Μόναρχοι εὐεργετικοί,
 ὑπερασπισταὶ τῶν εἰρηνικῶν ἀρετῶν, φίλοι τῶν ἐπιστημῶν
 καὶ τεχνῶν, πατέρες τῶν ἰδίων ὑπηκόων, καὶ πολῖται
 στεφανωμένοι! Ἢ αὐξήσις τῆς δυνάμεώς των αὐξάνει
 τὴν εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ, διότι ἀναιρεῖ τὴν διάμεσον τυ-
 ραννίαν, ἣτις (τόσον σκληρότερα, ὅσον εἶναι ὀλιγώτερον
 ἀσφαλῆς) ἐμπόδιζε καὶ κατεσίγαζε τὰς ἀδόλους φωνὰς
 τοῦ λαοῦ, αἱ ὁποῖαι πάντοτ' εἰσκούονται, φιλάνουσαι
 εἰς τὸν θρόνον. Ἄν αὐτοὶ ἀκόμη δὲν ἐκατήργησαν τοὺς
 παλαιούς νόμους, τὸ αἴτιον εἶναι ἡ ἀπειρὸς δυσκολία νὰ
 ἐξαλείψωσι τόσον πλῆθος σφαλμάτων, ὅσα κατέστησεν
 ἡ παλαιότης σεβάσιμα· καὶ διὰ τοῦτο πρέπει θερμότερον
 νὰ ἐπιθυμῶσιν οἱ φωτισμένοι πολῖται τὴν συνεχῆ τῆς
 ἐξουσίας τῶν Μονάρχων προσαύξησιν.

ΑΠΟΠΑΡΩΜΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΚΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.

Ὅ, τι ἕως τῆς σήμερον ἐγράφη περὶ τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἐμπορεῖ
 νὰ περιορισθῆ εἰς δύο ζητήσεις. Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἔστι βλά-
 πτει τὰ ἀναπαλλετρίωτα δίκαια τῆς ἀνθρωπίνης φύ-
 σεως; ἔστι εἶναι ἀναγκαία, ἢ καὶ ὠφέλιμος εἰς τὴν
 πολιτικὴν κοινωνίαν; Ἄς ἐξετάσωμεν κατὰ μέρος τὰς δύο ταύ-
 τας ζητήσεις.

§ I. Ἡ πρώτη δύναται νὰ ἐκφρασθῆ καὶ μὲ ταύτας τὰς λέξεις.
 Ἡ πολιτικὴ κοινωνία, ἢ ἔτι ἀκριβέστερον, τὸ πλειότερον
 τῆς πολιτικῆς κοινωνίας μέρος ἔχει τὸ δίκαιον νὰ τὰ ἔη
 ποινὴν τὴν θάνατον; Τοιοῦτοτρόπως σχεδὸν τὴν ἐξέφρασαν ὁ Βικ-
 καρίας, ὁ Διδερότος καὶ ὁ Ρουσσώ. Γνωστὰ εἶναι οἱ περὶ τούτου λόγοι
 γινῶμαι. Πιστεύεται γενῶς, ὅτι ἔστις φανεύει, εἶναι ἀξίος
 θανάτου, καὶ πολλοὶ δοξάζουν, ὅτι ὁ νόμος τῆς ταυτοπα-

θείας εἶναι ὁ δίκαιοτατος νόμος. Ἐξεναντίας, ὁ Βακκαρίας καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλοι τινὲς διίσχυρίζονται, ὅτι ἡ πολιτικὴ κοινωνία δὲν ἐμπορεῖ νὰ νομοθετήσῃ θανατικὴν ποινὴν, διότι καθὲν μέλος τῆς κοινωνίας δὲν εἰσούσασε πλὴν τὴν ἔσσην δυνατὸν ἐλαχίστην τῆς ἐλευθερίας τοῦ μερίδα, διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν ἐπίλοιπον, καὶ ὅτι εἰς τὴν ἐλαχίστην ταύτην μερίδα δὲν περιέχεται ἡ οὐσία τοῦ μεγαλύτερου ὅλων τῶν καλῶν, τῆς ζωῆς. Ἄς ἐρευνησωμεν τὰς δύο ταύτας δόξας. Κατὰ τὴν πρώτην, ὅστις φονεῖ, εἶναι ἄξιος θανάτου· ἀλλ' εἶναι ὅχι ἐλιγώτερον ἀληθὲς καὶ τὸ, ὅστις εὐεργετῇ τοὺς ἀνθρώπους γίνεσθαι ἄξιος νὰ ἀντευεργατῆται ἀπ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως τῆς πολιτικῆς κοινωνίας οἱ γέμοι δὲν προστάσσουν τὴν ἀκριβοῦς πρὸς τοὺς εὐεργέτας ἀντευεργετήσων, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν δὲν ἔπρεπε νὰ προστάσῃσι, καὶ ἀκόμη ἐλιγώτερον νὰ ἐνεργῶσιν αὐτοὶ τὴν ἀκριβοῦς κατὰ τῶν κακούργων ἀντεκδίκησιν. Οἱ νόμοι δὲν ἐξετάζουν τὴν ἐσωτερικὴν κακίαν ἢ καλωσύνην τῶν πράξεων, ἀλλὰ τὴν ἀπ' αὐτὰς προξενουμένην ὠφελίαν ἢ βλάβην εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καὶ σκοπὸν ἐξανάγκης ἔχουν νὰ ἐμποδίσωσι τὰς βλαβερὰς, καὶ νὰ εὐκολύνωσι τὰς ὠφελίμους πράξεις· διὰ τοῦτο ἀφίενον ἀτιμωρήτους καὶ τὰς βδελυρωτάτας πράξεις, ἔταν αὐταὶ δὲν βλάπτωσι τὴν κοινωνίαν, καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς βλαβερωτάτας, ἂν ἔχωσιν ἄλλα μέσα ἰκανὰ νὰ τὰς ἐμποδίσωσι.

Ἡ ἐξήγησις τῆς δόξης ταύτης εἶναι ἀπλουσιότητα. Ὁ νόμος τῆς ταυτοπαθείας ἄλλο δὲν εἶναι παρά τὸ δίκαιον τῆς ἐκδικήσεως καὶ τὸ δίκαιον τῆς ἐκδικήσεως εἶναι δίκαιον τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ πολέμου (κατάστασιν φυσικὴν ἀγρίων ἀνθρώπων), καὶ ἀπὸ τοῦ ἐξ αὐτῆς κινδύνου, ἐνώθησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς πολιτικὴν κοινωνίαν, ἧτις, κατὰ τὸν Ῥουσσὸν (Cout. Soc. lib. I, chap. 6), παρακτείνει σῶμα καὶ πρόσωπον ἕλικόν, συγκροτημένον ἀπὸ τὰ κατὰ μέρος πρόσωπα, μὲ ὑπαρξίν, ζωὴν καὶ θύλησιν ἰδίαν. Ἄρα πᾶς ἕνα· ἀπὸ τοῦ κοινωνοῦς ἀρτίνει, ἐκείσιν εἰς τὴν κοινωνίαν, τὸ ἴδιόν του δίκαιον τῆς προσηπικῆς ἐκδικήσεως καὶ τὸν νόμον τῆς ταυτοπαθείας. Ἀλλ' ἀφίενον τὸ δίκαιον τοῦτο, ἢ τὸ ἐμπιστεύεται τάχα εἰς τὴν κοινωνίαν; Ὅχι. Καὶ ἢ διὰ τί; Διότι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κοινωνίαν τρέχει κινδύνους· διότι ἐνδέχεται (καὶ τοῦτο συμβαίνει συχνότατα) ἡ πολιτικὴ κοινωνία νὰ μὴ χρησιμεύῃ εἰς ἄλλα παρά νὰ διώρῃ εἰς πλείστορον ἀριθμὸν ἀνθρώπων πλέον βέβαιον καὶ σικθηρὸν μέσον νὰ τυραννίσῃ.

Φανερόν, ὅτι ἂν εἶδαν οἱ κατὰ μέρος κοινωνοὶ εἰς τοιαύτην πολιτείαν τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἐξουσίαν νὰ πράσῃ μὲ τὴν κοινὴν τοῦ πολιτεύματος δύναμιν ὅ,τι ἐχρειάζετο, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ τὰ νόμιμα πάθη τινῶν μερικῶν, ἤθελαν δώτεν εἰς αὐτὴν τὸ μέισον νὰ ἀφανίσῃ ὅλα τῶν τὰ δίκαια, καὶ νὰ ἀπαλήσῃ ὅλας τῶν τὰς χρείας. Ὅθεν, διὰ νὰ μὴ γενῆ εἰς τοὺς κοινωνοὺς βλαβερωτέρα τῆς φυσικῆς καταστάσεως ἢ κοινωνικῆς κατὰστασις, ἐπεριώρισαν τὸ δίκαιον αὐτῆς καὶ τὴν δύναμιν εἰς ὅσον ἐχρειάζετο διὰ τῆς υπεράσπισιν τῆς κοινωνίας. Ἄρα ἡ ἐξουσία τοῦ κολάζειν καὶ τὸ μέτρον τῆς κολάσεως, εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, πηγάζουσι ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς κοινῆς σωτηρίας, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ δίκαιον τῆς μερικῆς ἐκδικήσεως, οὐδ' ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν κακίαν τῶν πράξεων. Ἄρα ὁ νόμος τῆς ταυτοπαθείας δὲν εἶναι νόμος κοινωνικός· καὶ τὸ ἀξίωμα, ὅστις φονεύει, εἶναι ἀξίος θανάτου, εἶναι ἀπλῆ ἐκτίμησις ἠθικὴ τοῦ φόνου, τὴν ὁποίαν μόνη ἡ κοινὴ δόξα, καὶ ὄχι ἡ δημοτικὴ ἐξουσία, δύναται καὶ νὰ φανερώσῃ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ. Ἐπομένως νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἡ πολιτικὴ κοινωνία κολάζει τὸν φονέα μὲ θάνατον, διὰ νὰ ἐκδικήσῃ ὄχι τὸν φονευθέντα, ἀλλὰ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, διότι ὁ φονεὺς δίδει τὸν θάνατον εἰς τὸ πολιτικὸν σῶμα; Ἄποκρίνομαι, ὅτι ψευδῶς ὑποθέτει, ὅτι ὁ φονεὺς πολίτην, φονεύει τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Ὁ φόνος ἑνὸς ἀνθρώπου φοβίζει ἀναμφισβόλως καὶ ταρασσεί ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀφανίζει.

Ἄς ἐρευνήσωμεν τώρα καὶ τὴν ἐναντίαν γνώμην· κ' εἶδω δὲν ἔχω πλὴν νὰ μεταγράψω τοὺς λόγους τῶν ἀνωτέρω ὀνομασθέντων ἐνδόξων συγγραφέων. « Πόθεν ἔλαβαν (λέγει ὁ Βακκαρίας) οἱ ἄνθρωποι τὸ δίκαιον νὰ σφάζωσι τοὺς ὁμοίους τῶν; Ὅχι βέβαια ἔθεν γεννῶνται οἱ νόμοι καὶ ἡ ἡγεμονία. Οἱ νόμοι εἶναι τὸ κεφάλαιον τῶν ἐλαχίστων μερίδων τῆς ἰδίᾳς ἐκάστου ἐλευθερίας, καὶ παραστένουσιν τὴν κοινὴν θέλησιν, ἣτις εἶναι τὸ συνάθροισμα τῶν μερικῶν θελήσεων. Ἄλλὰ ἵππιος ἠθέλητε ποτὲ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἄλλους τὴν ἐξουσίαν νὰ τὸν φονεύωσι; ἵππιος συγκατένευσε νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν κοινὴν παρακαταθήκην τῆς πολιτικῆς κοινωνίας τὸ ἀξιολογώτατον ὅλων τῶν ἀγαθῶν, τὴν ζωὴν του, ἀντὶ νὰ δώτῃ τὴν ἐλαχίστην μερίδα τῆς ἐλευθερίας του; Καὶ διὰ αὐτὸ ἀληθῶς συνίδῃ, ἵππως δύναται νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὴν κοινὴν γνώμην ταύτην, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι κύριος

« νὰ φονεύσῃ ἑαυτόν; Ἦθελ' ἔχειν βέβαια τὴν ἐξουσίαν τῆς ἰδίας
 « τοῦ ζωῆς, ἀν ἠδύνατο νὰ τὴν δώσῃ εἰς ἄλλους, ἢ εἰς τὴν πολι-
 « τικὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου δι-
 « καιον κ. τ. λ. » Δὲν εἶναι γὰρ ἀναγκαῖον ἕσα ἐσημεῖωσεν ὁ Διδε-
 « ρότος εἰς ταύτην τοῦ Βεγκαρίου τὴν περικαπήν.

Ἡ γνώμη τοῦ Ρουσσὸ συμφωνεῖ μὲ τὴν γνώμην τοῦ Διδερότου
 « Διὰ νὰ μὴ θανατωθῇ (λέγει) ἀπὸ κλένην φονεῖα, συγκατένευσε καλέ-
 « νας νὰ θανατωθῆται, ἢ φονεύσῃ. Μὲ τοιαύτην συνθήκην δὲν ἐπα-
 « ράδωνε τὴν ζωὴν του, ἀλλ' ἐφρόντισε νὰ τὴν ἀσφαλίσῃ· οὐδ' εἶναι
 « πιθανόν, ἔτι, τὴν ὄραν ὅταν ἔκχηε τὴν συνθήκην ταύτην, ἐπρυμα-
 « λῆτα γὰρ πράξῃ ἀγγόντες ἄξια. »

Εἰς τὰς ἀναντιρρήτους ἀνασκευάς ταύτας δὲν ἔχω τι νὰ προσθέσω.
 Ὁ Βεγκάριος ἔχει λόγους· ὑποθέτει ὅμως ψευδῶς, ὅτι βυσιάζει τὴν ἰδίαν
 τοῦ ζῴου ἕστις συγκατανεύει εἰς τὴν νομοθεσίαν τῆς θανατικῆς ποινῆς.
 Ἀναιροῦντες τὴν ὑπόθεσιν ἀναίρεσαν καὶ τὸ ἐπιχείρημά του. Ἰμπεροῦσε
 νὰ προβάλλῃ πλέον εὐλογημένη παρατήρησιν, λέγων· ἐπειδὴ ἡ νομικὴ
 ἀπόδειξις τοῦ ἀδικήματος ἐνδέχεται νὰ ἴναι σφαλῆρα, καὶ οἱ κριταὶ νὰ
 συμπεράνωσιν ἀπὸ σημεῖα ἀνίκαντα, ἢ καὶ ἐναντίον σημείων ἀποδεικτι-
 κῶν τῆς ἀθωότητος, ὁ νόμος τῆς θανατικῆς ποινῆς εἶναι τόσο ἐπικίν-
 δυνος εἰς ὅλους τοὺς πολίτας, ὥστε δὲν θέλουσιν ποτὲ συγκατανεύσειν νὰ
 τὸν δεχθῶσιν. Ἀλλ' οὐδ' ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι ἀναντιρρήτος. Ἄν
 ὁ κίνδυνος νὰ καταδικασθῇ τις ἀθῶος ἐφαίνετ' ἐλιγώτερος τοῦ κινδύνου
 νὰ φονευθῇ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀγρίας ζωῆς ἀπὸ τὸν τυχόντα, καὶ
 ἔτσι ἀνοηταίως εἰς τὴν ἀπὸ τὸν δεύτερον ταῦτου κίνδυνον φυλακὴν,
 εὐλόγητος ἦθελε πᾶς εἶναι τὴν πρόθεσιν, διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν ἰδίαν τοῦ ζῴου.
 Καὶ αὐτὸς ὁ Βεγκάριος, ἀντιφάσκων (ἀντίρρῳσιν παράδειξιν), ἐμειλιγεῖ,
 ὅτι « ὁ θάνατος τοῦ πολίτου κρίνεται ἀναγκαῖος, ὅταν αὐτὸς, ἀν καὶ
 « στερημένος τῆς ἐλευθερίας μὲ τὴν φυλάκισιν, ἔχῃ ὅμως τοιαύτας μὲ
 « ἄλλους σχέσεις, καὶ τόσην δύναμιν, ὥστε νὰ κινδυνεύῃ ἡ εἰρήνη καὶ
 « ἡ τύχη ὅλου τοῦ ἔθνους. » Ἄς ἐπιστρέψωμεν λοιπὸν εἰς ταύτην τὴν
 πρόθεσιν ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ δὲν ἔχει τί καθ' ἑαυτὴν ἐναντίον εἰς
 τὸ καθενὸς δικαίον νὰ φυλάσῃ τὴν ἰδίαν τοῦ ζῴου. Ὅστις ὅμως λέγει,
 ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ δὲν εἶναι ἐξονόγητος ἀδικίας, δὲν λέγει διὰ ταῦτα,
 ὅτι εἶναι πάντοτε δικαία, ἀνόμη καὶ εἰς τὰ δεινέτατα ἀδικήματα.
 Κατὰ τοῦ λοιποῦ εἶναι νὰ ἐρευνησώμεν καὶ τὴν δευτέραν ζήτησιν.

§ II. : Είναι τάχα αναγκασία, ἢ καὶ ὠφέλιμος, ἢ θανατικὴ ποινὴ ; Δὲν τὸ πιστεύω κατ' οὐδένα τρόπον καὶ στηρίζομαι εἰς πράγματα εὐχολα γὰ καταπέσωσι καθένα.

Εἰς τὴν Γρέυν [Γρένε, τόπος καταδίκης εἰς τοὺς Πικρισίους], πλησίον αὐτῆς τῆς ἀγγλίας, τῆν ἴδρον ὅτε ἠγγονίζοντο οἱ κλέπται, ἐπιάσθησαν πολλάκις ἄλλοι κλέπται, καὶ πολὺ πλεονέστεροι τὸν ἀριθμὸν παρὰ ὅτε οἱ καταδικαζόμενοι ἐκολάζοντο μὲ ποινὴν ὄχι θανατικὴν.

Εἰς διάστημα μιᾶς ἑκατονταετηρίδος τῆς περασμένης, ἢ κατὰ τῆς λειποταξίας θανατικὴ ποινὴ ἐκκαταργήθη καὶ ἀνανεώθη πολλάκις καὶ ὅμως τῶν λειποτακτούντων ὁ ἀριθμὸς ἔμενε πάντως ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τῆς καταργήσεως καὶ εἰς τῆς ἀνανεώσεως τὴν περίεδον.

Φραγκίας ὁ πρῶτος ἔθηκε νόμος φονικούς κατὰ τῆς κλειροσπαστικῆς κλοπῆς, τοὺς ὁποίους ἐκατέρησεν ἡ τελευταία πολιτικὴ μεταβολὴ τῆς Γαλλίας. Πῦναι εἴκοσι χρόνοι ἀπὸ οἱ κριταὶ τοὺς ἐπεριώρισαν εἰς τὰς κλειροσπαστικὰς νυκτερινὰς κλοπὰς. Τὴν περασμένην ἑκατονταετηρίδα καὶ καταργῆς τῆς παρούσης αἰ κλειροσπαστικαὶ κλοπαὶ καὶ αἱ λοιπαὶ ἦσαν πολὺ κοινότεραι παρὰ μετέπειτα.

Κατὰ τὸ 1724 ἔτος ἰωρίσθη θανατικὴ ποινὴ εἰς τὰς οἰκιακὰς κλοπὰς καὶ συνέστησαν συχνὰ τοιαῦται, ἐνὸς ἢ ποινὴ ἐνεργεῖτο. Ἀπὸ τριάκοντα ἔτη μέχρι τῆς σήμερον συμβαίνουν σπανιόταται, διότι εἶναι τριάκοντα ἔτη ἀπὸ κολάζονται σχεδὸν ὅλα ὡς ἀπλαῖ κλοπαί.

: Τί τὰ πολλὰ ; Εἰς τοὺς καιροὺς τῶν πολιτικῶν στάσεων καὶ φρατριῶν, ἐσυγκροτοῦντο αἱ συνωμοταὶ εἰς αὐτὴν τῆς καταδίκης τὸν τόπον, ὅπου ἀπεκεραιίζοντο οἱ συνωμοταὶ καὶ στασιασταί καὶ εἰς τοὺς καιροὺς τῆς ἀμνηστίας ἐπανεστρεφον ὅλα τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἡτυχίαν καὶ τάξιν.

Τὰ παραδείγματα ταῦτα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔμπερῶ γὰ προσθέσω καὶ ἄλλα πολλά, ἀποδείκνυν τρία πράγματα. Πρῶτον, ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ δὲν ἐμποδίζει τὰς κακίας, ὅταν τὰ γῆθῃ ἢ μερικαὶ τινες περιστάσεις παρακινῶσιν εἰς αὐτὰς τοὺς ἀνθρώπους. Δεύτερον, ὅτι ἡ μετριότης τῶν ποινῶν διηγοττεύει πλέον παρὰ αὐξάνει τὰς κακίας, ἐν ἄλλῃ τις ἐξωτερικὴ αἰτία δὲν διδῆ ἀφορμὴν εἰς αὐτὰς. Τρίτον, ὅτι εἰ ὑπερβολῆ αὐστηροὶ νόμοι βοηθοῦν πλέον παρὰ ἐμποδίζουν τὰς κακίας, διότι ἐμποδίζεται ὁ ἀδικούμενος γὰ ἐγκλίση τὸν ἀδικεῖντα, φεβύμενος μὴ γενῆ αἴτιος γὰ πρῶτῃ μεγάλυτέρα τῆς ἐποίας ἐπὶ τὴν ἀδικίαν.

κίας, καὶ βάλῃ εἰς κίνδυνον τὴν ἴδιαν του τιμῆν, ζητῶν καταποίησιν ζημίας μικροτέρας παρὰ τὴν ζημίαν τῆς τιμῆς.

Ἡ ἀσφάλεια λοιπὸν καὶ ἡσυχία τῶν πολιτῶν στηρίζονται πολὺ πλέον εἰς τὰ ἤθη καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν παρὰ εἰς τοὺς κολαστικὺς νόμους· ὅπου τὰ ἤθη εἶναι χρηστὰ, οἱ σκληροὶ νόμοι γίνονται περιττοί· ὅπου κακὰ, ἀνίσχυροί· καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην ὑπέθεσιν, πάντοτ' ἐπικίνδυναι.

Ἡ μεγάλη τέχνη τῆς πολιτικῆς εὐταξίας καὶ ἀσφαλείας, ἣτις πρέπει νὰ ᾖ ἀναπλήρωμα τῶν ἠθῶν, στέκει, ὅχι (ὡς λέγουσιν) εἰς τὸ ἀκριβῆς μέτρον τῆς ποινῆς, ἀλλ' εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν μέσων νὰ μὴ δύναται ν' ἀποφύγῃ ὁ κακοῦργος τὴν ποινήν. Τῆς δεινῆς ἢ δεινῆς ποινῆς ὁ φόβος δὲν κυριεύει τὴν ψυχὴν τοῦ κακοῦργου, ἄν δὲν συνοδεύεται μὲ τὸν φόβον νὰ πιασθῇ καὶ ν' ἀποδειχθῇ ἔνοχος τῆς κακίας. Ἡ πλέον αὐστηρὰ ποινή γίνετ' εἰς αὐτὸν ἐξανάγκης ἀδιάφορος, ἂν ἢ ἐπιβολὴ τῆς δὲν ᾖ τὸ εὐχέλαιστον πιθανόν. Ἐπί τὸν μίλει ἢ αὐστηρότης τῆς ποινῆς, ὅταν ἐλπίζῃ νὰ τὴν ἀποφύγῃ; Ποίαν ἐντύπωσιν ἔμπορεῖ νὰ κάμῃ ὁ διὰ τροχῶ ἢ διὰ πυρὸς θάνατος εἰς τὸν φονέα, ἢ τὸν πυρκαέα, ὅταν ᾖ βίβλαιος, ὅτι δὲν θέλει πιασθῆν; Μόνος ὁ δεινὸς φόβος νὰ πιασθῇ καὶ ν' ἀποδειχθῇ ἔνοχος ἀρκεῖ νὰ τὸν ἀποσύρῃ ἀπὸ τὴν κακίαν, καὶ ἂν ἢ ποινὴ τοῦ δὲν ᾖ εἴθ' ἄλλη παρὰ τὴν στέρησιν ὕσου κέρδους· ἔλπιδεν ἀπ' αὐτῆν.

Ἡ πείρα μᾶς διδάσκει, ὅτι κἀνεὶς καμμίαν πράξιν δύσκολον δὲν ἐπιχειρεῖ, ἂν δὲν ἐλπίζῃ τί ποτε κέρδος ἀπ' αὐτῆν. Παραιτεῖται λοιπὸν τὴν πράξιν, ἂν δὲν ἔχη τὴν ἐλπίδα τούτην· ὅταν δὲ ἢ ἀπελπίσεια συνοδεύεται καὶ μὲ φόβον ζημίας ὅποσησδήποτε, τότε λαμβάνει πλείοτερας ἀφορμὰς παραιτήσεως. Ἀλλ' ἡ κακὴ πράξις ἔχει ὡσεπιτοποιοῦ δυσκολία; κάποτε δὲ καὶ κινδύνους· ἄρα διὰ νὰ κακοῦρησῃ τις, πρέπει νὰ ἐλπίζῃ κέρδος καὶ νὰ μὴ φοβῆται ζημίαν· ἄρα ὁ κακοῦργος εἰς τὸν καιρὸν τῆς κακοῦργίας ὑποθέτει ὅτι δὲν θέλει φανερωθῆν· ἄρα ἡ μέλλουσα ποινὴ (ἂν φανερωθῇ) δὲν ἐμβραίνει εἰς τὸν λογισμὸν του· ἄρα δὲν χρησιμεύει τί ποτε ἢ αὐστηρότης τῆς τοιαύτης ποινῆς· ἄρα, ἂν ἢ παρὶ τῆς πολιτικῆς εὐταξίας πρόνοια ᾖ τῶν ἀκριβῆς, οἷστε νὰ μὴν ἀφίγη κέρδους ἐλπίδα εἰς τὸν κακοῦργον, ἀλλὰ νὰ τοῦ τάρσση ἀδυσκόπως τὴν ψυχὴν μὲ τῆς ποινῆς τὸν φόβον, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν ᾖ ἢ ἢ ποινὴ, θέλ' εἶσθαι ἀρκετὴ νὰ τὸν μακρύνῃ ἀπὸ τὴν κακίαν.

Ἐνόμισαν τὴν θανατικὴν ποινὴν ἱκανὴν νὰ ἐνεργήσῃ ὅ,τι δὲν ἐνεργεῖ, διότι τὴν ὥραν μάλιστα, ὅτε διαλαλεῖται, δείχνει ἡ ἐξουσία πλειοτέρων σπουδῆν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν κακιῶν καὶ τὴν φανέρωσιν τῶν κακούργων σπουδῆν, ἧτις τοὺς φέρει εἰς ἀμνησίαν.

Παρατρέχω τὰς ἀντιλογίας τῶν, ὅσαι φοβεῦνται τὴν κατάργησιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἐπειδὴ εἰ λόγαι τῶν ἀπεδείχθησαν ἀλαγῆ καὶ προκρίνω νὰ δείξω πόσον ἀνίσχυροι εἶναι οἱ λόγοι τῶν ἐπαινούμενων τὴν κατάργησιν ταύτην ὡς ὠφέλιμον. Εἰς τὰς πλειοτέρας ζητήσεις, εὐκολώτερον ἀποδείχνει τις τὴν περὶ τοῦ ζητουμένου γνώμην του, ἀναιρῶν τὰ σφάλματα τῶν ἄγνωστον γινόμενων, παρὰ τὰς ἀντιλογίας τῶν ἐναντίων.

Εἶπεν εἰς ἀπὸ τοὺς βουλευτὰς εἰς τὴν Συνταγματικὴν σύνοδον [Assemblée constituante], ὅτι ἡ πολιτικὴ κοινωνία δὲν ἔπρεπε νὰ μεταβάλλῃ εἰς ποινὴν τὸν ἀχώριστον ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσιν θάνατον· ὅτι ἔπρεπε νὰ συνειθίζωνται οἱ ἄνθρωποι νὰ βλέπωσι τὸν θάνατον ἀφίθως, καὶ ἀκολουθῶν νὰ μὴ τὸν καταστένωσι φοβερόν, συγκαταριθμεῦντες αὐτὸν μὲ τὰς ποινάς. Ἡ ἀντίρρηση εἶναι κακὴ· διότι ἐμπορεῖ νὰ γενῆ κατὰ παντὸς εἶδους ποινῆς. Ἡ φύσις, ἢθελε τις εἰπεῖν, μᾶς ἐπλάσσει διὰ νὰ ἐργαζώμεθα· διὰ τί λοιπὸν καταδικάζονται αἱ κακούργοι εἰς τὸ κάτεργον; Ἡ φύσις βέβαια μᾶς ἐδιώρισεν εἰς θάνατον· ἀλλ' ὄχι εἰς θάνατον βίαιον. Ὁ φυσικὸς θάνατος εἶναι μαλακός· ὁ ἐπιβληθὸς ἀπὸ τοῦ νόμου γίνεται σκληρός. Ἡ φύσις μᾶς ἀποχωρίζει ἀπὸ τὴν ζωὴν ἡσυχῶς διὰ τοῦ γηρατειοῦ, ἢ μᾶς καταστένει μὲ κάμψιν ἀβυσσίου ἀδιαφόρους εἰς τὰ τερπνὰ τοῦ βίου· ἢ μάχαιρα τοῦ νόμου μᾶς ἀποσπᾷ βιαίως τὴν ὑπαρξίν εἰς αὐτὴν τῶν τερπνῶν τὴν ἀπόλαυσιν. Ἡ φύσις μᾶς ἀποκοιμίζει· ὁ νόμος μᾶς φονεύει, κατασπαράσσει αὐτὰ τοῦ σώματος τὰ μέλη.

Ἐφθασ' ὁ αὐτὸς βουλευτὴς ἕως νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ἔπρεπε ὁ νόμος νὰ κάμνῃ τὸν θάνατον φρικώδη εἰς τὸν πολίτην, ἐπειδὴ ἡ πατρίς ἔχει χρεῖαν πολιτῶν καταφρονούντων τὴν ζωὴν . . . Ἡθελ' εἰσεῖν μεγάλη δυστυχία τῆς πολιτείας, ἂν αἱ πολῖται καταφρονέουσαν τὴν ζωὴν· δὲν ἔχει πατρίδα, οὐδ' εἰκογένειαν, ὅστις καταφρονεῖ τὴν ζωὴν. Δυστυχιστάτη ἦθελ' εἰσθ' ἡ πολιτεία, ἂν ἦτο συνθεμένη ἀπὸ ἀγίους ἀσκήτας, ἔχοντας εὐδαιμονίαν νὰ ἀρχαλοῦνται εἰς τὴν θεωρίαν ἄλλης ζωῆς καὶ εἰς τὸ μῖσος τῆς παρουσίας. Ἡσίου θυσίαν ἐμπορεῖ νὰ προσφί-

ρωσι τοιοῦτοι πολῖται εἰς τὴν σιωπῆριαν τῆς πατρίδος, τῆς ὁποίας τὴν ὑπαρξίν κρίνουν ἀναξίαν τιμῆς; ἢ ποῖος μολὸς ἀρκεῖ νὰ κινήσῃ τοιοῦτους ἀνθρώπους, ἢ μᾶλλον τοιαύτας μηχανάς; Ἡ πολιτικὴ κοινωνία ἔχει βέβαια χρεῖαν πολιτῶν ἐτοιμῶν νὰ θυσιάσωσι τὴν ζωὴν των, ὅταν τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας ἀπαιτῇ τοιαύτην θυσίαν· ἀλλὰ τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ πολίτης χρεωστῆναι ν' ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα τόσον, ὥστε νὰ νομίζῃ τὴν ζωὴν ἀνυπόφορον, ἂν δὲν ἔκαμ' ὅ,τι ἐδύνατο νὰ κάμῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος· τοῦτο σημαίνει, ὅτι χρεωστῆναι νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἰδίαν του εὐδαιμονίαν, νὰ προτιμήσῃ τὸν ἐνδοξὸν θάνατον παρὰ τὴν δυστυχίαν νὰ ζῆ ἄτιμος καὶ ἐξουδενωμένος, νὰ ἀγαπᾷ τὴν εὐδαιμόνιαν καὶ γενναίαν ζωὴν τόσον, ὥστε νὰ τὴν ἀφίγη προθύμως, ὅταν μεταβάλλεται εἰς ἀγεννή καὶ κακοδαίμονα.

Ἄφρονι λοιπὸν ὡς περιττὰ ἔτα εἶπεν ὁ βουλευτὴς εἰς κατάργησιν τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ἄρκουν ἔσα εἶπα, καὶ μάλιστα ἔσα ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ εἶπαν, νὰ θρίσῃσι τὴν κατάργησιν τῆς. Κ' ἐμπορῶ ἀκόμη νὰ συμπεράνω ἀπ' ὅ,τι εἶπα, ὅτι πᾶσα ποινὴ σωματικὴ γίνεται τόσον ὀλιγώτερον ἀναγκαίαν, ἔσον πλέον τελειποιῦνται τὰ μέτρα νὰ φανερόντωνται ἢ νὰ ἐμπειδίζωνται αἱ κακίαι. Ὁ Ἕρως καὶ ὁ Διδερὸτος συμφωνοῦν μὲ τὸν Βακκαρίαν, ὅτι ἡ συγχύτης καὶ σκληροσύνη τῶν καλύσεων εἶναι πάντοτε σημεῖον ἀδυναμίας ἢ ἀμελείας τοῦ πολιτεύματος· ὥστε, ἂν καὶ καθίς χωριστὰ ἔχη τὸ δίκαιον νὰ δώσῃ τὴν ψῆφόν του εἰς ἀποδοχὴν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἢ καλῶς ὀργανισμένη πολιτεία ἕως δὲν πρέπει νὰ καλέσῃ μὴ θανατικὴν ποινὴν.

Μίαν μόνον περίπτωσιν (τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ὁ Βακκαρίας ἐξείρεσεν ἀπὸ τῆς συμπάθειας τῶν νόμων) γνωρίζω ἰκανὴν νὰ δικαιώσῃ τὴν θανατικὴν ποινὴν ὡς ἀναγκαίαν· ὅταν δηλαδὴ φατρίρχης ἢ ἀρχισυνεργός, φυλακισμένος, ἔχη δύναμιν καὶ σχέσεις ἀρκετὰς νὰ ταράξῃ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν κατάστασιν τῆς πολιτείας. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη περίπτωσις εἶναι πολλὰ σπάνια, αὐδ' ἔχει τί ποτε κινδὸν μὲ τὰς συνήθεις κακίας, οὐδέ μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ὑποδεδεσμένων φατριστῶν, ἢ τῶν ὑπὸ κλήρον συνωμοστῶν. Στέρητε τούτους ἀπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆς συνωμοσίας, φροντίξτε ἀγρύπνως τὴν εὐταξίαν τῆς πόλεως· καὶ δὲν ἔχεις τί πλέον νὰ φοβῆσαι. » Βακκαρίαν, Considérations sur la peine de mort, extraites du no 28 du journal d' économie publique, etc. et corrigées de nouveau par l' auteur.

§ XVII.

ΠΕΡΙ ΕΞΟΡΙΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΗΜΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝ.

Ὅστις ταρασσει τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, οὐδ' ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους, ἤγουν εἰς τὰς συνθήκας, μὲ τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι ὑποφέρουν καὶ ὑπερασπίζουσι ἀλλήλους, πρέπει γὰρ ἀποκλείεται ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, δηλαδὴ νὰ ἐξορίζεται.

Εὐλόγον ἴσως εἶναι νὰ κολάζωνται μὲ ποινὴν ἐξορίας, ὅσοι ἐγκαλούμενοι περὶ δεινοῦ τινὸς ἀδικήματος, φαίνονται πιθανῶς, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀναντιρρήτως ἔνοχοι. Ἀλλὰ διὰ νὰ γίνεταί τοῦτο δικαίως, πρέπει ἐξανάγκης νὰ τεθῆ νόμος εὐκρινῆς ὅσον δυνατὸν καὶ σαφέστατος, καταδικάζων εἰς ἐξορίαν τὸν, ὅστις βάλῃ ὅλον τὸ ἔθνος εἰς τὴν δεινοτάτην ἀνάγκην νὰ τὸν φοβῆται, ἂν δὲν τὸν ἀδικήσῃ. Ὁ νόμος οὗτος ὅμως πρέπει νὰ ἀφίνη εἰς τὸν ἐξοριζόμενον τὸ ἱερὸν δίκαιον νὰ δύναται εἰς πάντα καιρὸν νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀθωότητά του. Ἰσχυρότερα λοιπὸν πρέπει νὰ ᾖναι τὰ αἷτια τῆς ἐξορίας διὰ τὸν πολίτην παρὰ διὰ τὸν ξένον, διὰ τὸν ἐγκαλούμενον πρῶτην φοράν παρὰ διὰ τὸν ἐγκληθέντα πολλάκις.

Ἄλλ' ὅστις ἐξωρίσθῃ διὰ παντὸς ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, τῆς ὁποίας ἦτο μέλος, ἔπρέπει ἄρα νὰ στερῆται καὶ τὰ ὑπάρχοντά του; Τὸ ζήτημα τοῦτο δύναται νὰ ἐξετασθῇ κατὰ πολλοὺς τρόπους. Ἡ στέρησις τῶν ὑπαρχόντων εἶναι ποινὴ μεγαλητέρα τῆς ἐξορίας. Πρέπει λοιπὸν ὁ νόμος νὰ διορίζῃ τὰς περιστάσεις, ὅπου, ἀναλόγως

μὲ τὸ ἀδίκημα, ἔχει τόπον ἢ δήμευσις ὅλων, ἢ μέρους
 τινὸς τῶν ὑπαρχόντων, καὶ πάλιν ἄλλας περιστάσεις, εἰς
 τὰς ὁποίας εἶναι παντάπασιν ἄτοπος. Ἢ παντελῆς δήμευ-
 σις ἔχει τόπον, ὅπου ἢ παρὰ τοῦ νόμου ἀποφασισθεῖσα
 ἐξορία εἶναι τοιαύτη, ὥστε διαλύει ὅλους τοὺς δεσμοὺς
 καὶ τὰς σχέσεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ὁ πταίσας πολίτης
 πρὸς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Τότε ὁ πολίτης ἀποθνή-
 σκει, καὶ μένει μόνος ὁ ἄνθρωπος· καὶ ὁ τοιοῦτος πολι-
 τικός θάνατος πρέπει νὰ γεννᾷ, ὡς πρὸς τὸ πολιτικὸν
 σῶμα, τὰ αὐτὰ τοῦ φυσικοῦ θανάτου ἀποτελέσματα.
 εἰς τοιαύτην λοιπὸν περίστασιν, τὰ ὑπάρχοντα τοῦ ἐξω-
 ρισμένου εὐλογώτερον ἤθελαν περάσειν εἰς τοὺς νομίμους
 αὐτοῦ κληρονόμους παρὰ εἰς τὸν Ἰγερμόνα, ἐπειδὴ ἡ ἐξο-
 ρία εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸν θάνατον ὡς πρὸς τὸ πολιτικὸν
 σῶμα. Μὲ ὅλον τοῦτο ὁ σκοπός μου δὲν εἶναι νὰ ἀπο-
 δείξω μὲ τοιαύτας λεπτολογίας ἀδικον τῶν ὑπαρχόντων
 τὴν δήμευσιν. Ὅσοι δυσχυρίζονται, ὅτι ἡ δήμευσις ἐμπο-
 δίζει τοὺς πολίτας ἀπὸ τὰς κατὰ μέρος ἐκδικήσεις, καὶ
 τὰς καταδυναστείας τὰς πρὸς ἀλλήλους, δὲν συλλογίζον-
 ται, ὅτι ἡ ποινὴ, διὰ νὰ ᾖναι δίκαια, δὲν ἀρκεῖ μόνον
 νὰ προξενῇ τι καλόν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ᾖναι καὶ ἀναγκαία·
 δὲν συλλογίζονται, ὅτι καμμία ἀδικία, ὅσον ὠφέλιμος
 ἤθελ' εἶσθαι, δὲν πρέπει νὰ ὑποφέρεται ἀπὸ τὸν νομοθέ-
 την, ἂν θέλῃ νὰ κλείσῃ πανταχόθεν τὴν εἴσοδον εἰς τὴν
 ἀγρυπνον τυραννίαν, ἡ ὁποία μὲ προσωρινῶς τινὸς καλοῦ
 πρόφασιν, καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν ὀλίγων τινῶν ἐνδόξων
 καὶ δυνατῶν, καταφρονεῖ τὰ δάκρυα καὶ παραβλέπει τὴν
 μέλλουσαν ἀπίσκειαν πολλῶν ἀδύσων καὶ ἀδυνάτων. Γίνε-

ται ἡ δήμευσις τρόπον τινὰ ἐπικλήρουξίς χρημάτων κατὰ τῶν ἀδυνάτων, κολάζει τὸν ἀθῶον ὡς ἔνοχον, τὸν φέρει εἰς ἀπελπισίαν, καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ δουθῇ εἰς τὴν κακίαν διὰ νὰ φύγῃ τὴν πτωχείαν. Ἰὶ θέαμα δεινότερον ἄλλο παρ' οἰκογένειαν ὀλόκληρον, ζῶσαν ἀτίμως καὶ δυστυχῶς διὰ κακίαν τοῦ οἰκοδεσπότη, τὴν ὑποίαν, καὶ ἂν εἶχε τὸν τρόπον, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ, ἐπειδὴ οἱ νόμοι τὴν προσταύουσιν νὰ ὑποτάσσεται εἰς αὐτόν¹!

§ XVIII.

ΠΕΡΙ ΠΟΙΝΗΣ ΑΤΙΜΩΣΕΩΣ. α

Ἡ ἀτίμωσις εἶναι σημεῖον τῆς κοινῆς ἀποστροφῆς καὶ ἀπαδοκίμασίας, ἀποστερεῖ τὸν ἔνοχον ἀπὸ τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν πίστιν τὴν πρὸς αὐτὸν τῆς πατρίδος του, καὶ

1. « Λί δι' ἀδικήματα δήμευσις, παρὰ τὴν σκληρότητα, παρακινουῦν ἀκρίβη τοὺς κριτὰς, καὶ μάλιστα τοὺς πένγτας καὶ ὑπαλλήλους κριτὰς νὰ ἐφευρίσκωσιν ἀδικημάτων ἔνοχους. Πρόθετες ἔτι καὶ ἕλλην σκληρότητα: ἂν τύχη γ' ἀποδειχθῇ, μετὰ τὴν καταδίκην, ἀθῶος δ' καταδικασθεὶς, ἔπαθεν ἔμως τὴν φυλάκισιν, ἔχασε καὶ τιμὴν καὶ περιουσίαν, διὰ τὴν διακοπὴν τοῦ ἐμπορίου ἢ τῆς ἐργασίας του, κάποτε δ' ἐσυντρίφθησαν καὶ τὰ μέλη του ἀπὸ τὰς βασανεύς, καὶ ἐφθάρη ἡ υγεία του: καὶ ἔμως ἀπολύεται χωρὶς ἀποζημίωσιν. Ὁ νόμος στερεῖται ὅλα τὸν ἔνοχον, καὶ δὲν ἀποδίδει τίποτε εἰς τὸν ἀθῶον. » Σημ. ἀνέκδοτ. Διδασκ.

2. « Ἐπεθύμουσιν νὰ ᾄθελε δείξῃ ὁ Συγγραφεὺς, πῶσον εἶναι ἀνόητος ὁ νόμος, ὅστις ἀφίνει τὸν πταίστην ἐλεύθερον ἀφ' αὐτὸν ἀτιμώσῃ. Ἡ ἀτοπος αὕτη μέθοδος γεμίζει τὰ δάσκη ἀπὸ φονέας. » Σημ. τοῦ Διδασκ.

τόν ἀπεκόπτει ἀπὸ τὴν ἀδελφότητα, τὴν ὁποίαν ἔχουν πρὸς ἀλλήλους τὰ μέλη τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

Δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ νόμου νὰ κολάσῃ μὲ ἀτιμίαν τὸν πολίτην. Ἢ παρὰ τοῦ νόμου ἀτιμία δὲν ἰσχύει τί ποτε, ὡσάκις δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ἀτιμίαν τὴν προξενουμένην ἀπὸ τὰς σχέσεις αὐτὰς τῶν πραγμάτων, ἀπὸ τὴν γενικὴν τῶν ἀνθρώπων ἠθικὴν, ἢ ἀπὸ τὴν κατὰ μέρος ἠθικὴν, ἣτις κρέμεται ἀπὸ τὰ κατὰ μέρος συστήματα, καὶ τὰς μερικὰς ὑπολήψεις, αἱ ὁποῖαι ὁδηγοῦν τὸ ἔθνος, καὶ ἔχουν ἰσχὺν νόμου εἰς τοὺς χυδαίους. Ὅσάκις ἢ παρὰ τοῦ νόμου ἀτιμία διαφέρει ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν τὴν γεννωμένην ἀπὸ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν, ἢ καταφρονεῖται ὁ νόμος, ἢ ἐξαλείφονται ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων αἱ ἔννοιαι πάσης ἠθικῆς ἀρετῆς, ὥστε νὰ μὴ δύνανται πλέον νὰ τὰς φυλάξωσι μηδ' αὐταὶ τῶν ἠθικῶν φιλοσόφων αἱ ῥητορεῖαι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐνεργοῦν τί ποτε, ὅπου λαλοῦν τὰ παραδείγματα. Ὅστις κηρύττει ἀτίμους τὰς ἀδιαφόρους πράξεις, σμικρύνει τὴν ἀτιμίαν τῶν ἀληθῶς ἀτίμων πράξεων.

Δὲν πρέπει νὰ κολάζωνται μὲ ποινὰς σωματικὰς καὶ ὀδυνηρὰς, ὅσα ἀδικήματα, θεμελιωμένα εἰς ἐνθουσιαστικὴν ὑπερηφανίαν, δεξάζονται καὶ τρέφονται ἀπ' αὐτὴν τὴν ὀδύνην. Ἀρμόζει πλέον εἰς αὐτὰ ὁ κατάγελοις καὶ ἡ ἐξουθένησις, δύο ποιναὶ, αἱ ὁποῖαι χαλινόθουν τὴν ὑπερηφανίαν τῶν ἐνθουσιαστῶν μὲ τὴν καταφρόνησιν τῶν θεατῶν, καὶ εἰς τὰς ὁποίας μάλιστα καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια δύναται ν' ἀντισταθῇ. Τοιοῦτοτρόπως ὁ σοφὸς νομοθέτης, πολεμῶν τὴν βίαν μὲ τὴν βίαν, καὶ τὰς ὑπολήψεις μὲ ἄλλας ὑπολήψεις, ἀφανίζει τὸν θαυμασμόν καὶ τὸ

σέβας τὸ προσφερόμενον ἀπὸ τὸν χυδαῖον λαὸν εἰς ἀτόπους καὶ ψευδεῖς διδασκαλίας, κρυμμένας εἰς τὸ κάλυμμα ὀλίγων τινῶν ἀληθειῶν, μὲ τὰς ὁποίας συνοδεύονται.

Τῆς ἀτιμώσεως ἡ ποινὴ δὲν πρέπει νὰ ᾔηται οὔτε ὑπερμετρα συχνή, οὔτε νὰ ἐπιβάλλεται ἐνταυτῷ εἰς πολλούς. Ὅχι συχνή, διότι τόσον πλέον ἐξασθενεῖ ἡ δύναμις τῆς ὑπολήψεως, ὅσον πλέον ἐνεργεῖ. Ὅχι νὰ ἐπιβάλλεται ἐνταυτῷ εἰς πολλούς, διότι ὅπου ἀτιμῶνται πολλοί, ἐκεῖ δὲν μένει πλέον ἀτιμὸς κανεῖς.

Τοιαῦτα μέσα πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ὅστις δὲν θέλει νὰ συγχύσῃ τὰς σχέσεις, καὶ τὴν ἀμετάβλητον τῶν πραγμάτων φύσιν, ἡ ὁποία, ἀδ' ἰακόπως ἐνεργοῦσα χωρὶς νὰ περιορίζεται ἀπὸ τὸν χρόνον, ἀνατρέπει ὅλας ἐκεῖνας τὰς περιορισμένας διατυπώσεις τῶν ἀνθρώπων, ὅσαι μακρύνονται ἀπ' αὐτήν. Δὲν εἶναι μόνων τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν ἴδιον νὰ μιμῶνται τὴν φύσιν ἀκριβῶς· καὶ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ (τοῦλάχιστον ἡ ἀληθὴς καὶ μόνιμος πολιτικὴ) ὑπόκειται εἰς τοῦτον τὸν γενικὸν τῆς μιμήσεως κανόνα, ἐπειδὴ εἶναι τέχνη κατευθύνουσα πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὰ φυσικὰ καὶ ἀμετάβλητα τῶν ἀνθρώπων αἰσθηματά.

§ XIX.

ΟΤΙ Η ΠΟΙΝΗ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΝΑΙ ΤΑΧΕΙΑ, ΑΝΑΛΟΓΟΣ
ΜΕ ΤΟ ΛΑΙΚΙΜΑ, ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΣ.

Ὅσον ταχύτερα καὶ πλησιεστέρα τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος εἶναι ἡ ποινὴ, τόσον θέλ' εἶσθαι δικαιότερα καὶ ὠφελιμωτέρα. Λέγω δικαιότερα, διότι ἐλευθεροῦται